

ΑΓΙΟΣ ΑΜΒΡΟΣΙΟΣ ΜΕΔΙΟΛΑΝΩΝ. ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ ΣΤΟΝ ΒΙΟ ΤΟΥ

Ὁ σύγχρονος θεολόγος καὶ Ἅγιος τῆς Ἐκκλησίας μας Νικόλαος, Ἐπίσκοπος Ἀρχίδος, σημειώνει τὰ ἑξῆς: «Υπάρχουν τρεῖς μορφές ἀξιόπαινου ζήλου: ὁ ζῆλος γιὰ νά καθαριστοῦμε ἀπὸ τίς ἁμαρτωλές ἐπιθυμίες καὶ σκέψεις μας, ὁ ζῆλος γιὰ τὴν ἀλήθεια τῆς Πίστεως καὶ ὁ ζῆλος γιὰ τὴν δικαιοσύνη τοῦ Θεοῦ». Ὁ Ἅγιος Ἀμβρόσιος, Ἐπίσκοπος Μεδιολάνων ὑπῆρξε ἕνας τέτοιος ἔνθεος ζηλωτής. Ἦταν ἕνας ὀλοκληρωμένος ἐν Χριστῷ ἄνθρωπος ἀλλὰ καὶ ἕνας ἀπὸ τοὺς μεγάλους Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας. Ἄν ἅγιος εἶναι ὁ ξεχωρισμένος ἀπὸ τὸν κόσμον τῆς φθορᾶς καὶ τῆς ἁμαρτίας καὶ ὁ ἀφιερωμένος στὸν Θεό, τότε ὁ Ἅγιος Ἀμβρόσιος εἶναι ἕνας ἰσχυρὸς ἐκφραστής αὐτῆς τῆς πραγματικότητος. Καὶ σέ ὅλη τὴν πορεία τῆς ζωῆς του βλέπουμε τὴν φανέρωση αὐτοῦ τοῦ ζήλου καὶ τὴν θυσιαστικὴ προσίλωσή του στὸν Θεό καὶ σὶς εὐαγγελικὰς ἐντολές.

Γεννήθηκε 349 στά Τρέβηρα (σημερινὸ Trier τῆς Γερμανίας), ὅπου ὁ συνώνυμος πατέρας του ὑπηρετοῦσε ὡς ἑπαρχος τῆς Γαλατίας. Μὲ τὴν πιστὴν χριστιανὴ μητέρα του, ἀπέκτησαν τρία παιδιά, τὰ ὁποῖα τιμῶνται ὡς Ἅγιοι τῆς Ἐκκλησίας. Τὸν Σάτυρο ὁ ὁποῖος ἐκοιμήθη πρῶτος καὶ νέος, τὴν Μαρκελλίνα, ἡ ὁποία χειροθετήθηκε παρθένα ἀπὸ τὸν Πάπα Ἅγιο Λιβέριο τὰ Χριστούγεννα τοῦ 353 καὶ τελευταῖο τὸν Ἀμβρόσιο, ὁ ὁποῖος γεννήθηκε περὶ τὸ 340 μ.Χ. Λόγω τοῦ θανάτου τοῦ πατέρα του ἐπέστρεψαν στὴν Ρώμη, ὅπου καὶ κατὰγονταν καὶ ἀνῆκαν στὴν ἀριστοκρατία, ὡς οἰκογένεια συγκλητικῶν. Ἐκεῖ ἔλαβε σπουδαία μόρφωση, ἀλλὰ κυρίως διακρίθηκε στὴν ρητορικὴ. Διεκρίνετο μεταξὺ τῶν συμμαθητῶν του ὄχι μόνον γιὰ τὴν μεγάλην του ἐπιμέλεια καὶ ἐπίδοση στὴν ἐκμάθηση τῆς ἑλληνικῆς καὶ λατινικῆς φιλολογίας, τῆς φιλοσοφίας, τῶν νομικῶν καὶ τῶν ἄλλων ἐγκυκλίων μαθημάτων, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὸ σεμνὸ καὶ σοβαρὸ του ἦθος. Γενικότερα, ἡ ζωὴ τοῦ Ἁγίου Ἀμβροσίου ὁμοιάζει σέ πολλὰ

σημεία μέ αὐτήν τῶν Ἁγίων Τριῶν Ἱεραρχῶν Βασιλείου, Γρηγορίου καί Χρυσοστόμου.

Δύο θαυμαστά γεγονότα τῆς παιδικῆς του ἡλικίας, προεικόνισαν τό θέλημα καί τήν πρόνοια τοῦ Θεοῦ γιά τήν μελλοντική του διακονία. Ὅταν ὁ Ἀμβρόσιος ἦταν βρέφος σπίν κούνια, ἕνα σμῆνος μέλισσες τόν τριγύρισε, εἰσπῆλθε στό στόμα του ἀφήνοντας λίγο μέλι καί δίχως νά τόν βλάψει, ἀνέβηκε στόν οὐρανό. Μικρό παιδί ἐπίσης βλέποντας κάποτε τήν ἀδελφή του Μαρκελλίνα, νά ἀσπάζεται τό χέρι ἑνός Ἐπισκόπου τῆς ἔδωσε καί τό δικό του, λέγοντας: «Φίλιππε καί τό δικό μου χέρι, διότι καί ἐγώ πρόκειται νά γίνω Ἐπίσκοπος». Αὐτή, ὅπως ἦταν φυσικό, τόν μάλωσε μίν μπορώντας νά ἀντιληφθεῖ τήν προφητεία του.

Μετά τίς σπουδές του στή Ρώμη μετέβη στά Μεδιόλανα, τό σημερινό Μιλάνο καί ἐργάσθηκε ὡς συνήγορος. Ἡ ἐκτίμησι καί ἡ ἀγάπη γιά τό πρόσωπό του ἦταν καθολική. Γιά τόν λόγο αὐτό ὁ Αὐτοκράτορας τῆς Δυτικῆς Αὐτοκρατορίας Οὐαλεντιανός Α΄ τόν διόρισε νεώτατο, τό ἔτος 370, Διοικητή τῶν ἐπαρχιῶν Λιγυρίας καί Αἰμιλίας μέ ἔδρα τὰ Μεδιόλανα. Τήν ἐποχή τοῦ Ἀμβροσίου καί ἕως τό 404 μ.Χ. τό Μιλάνο ἦταν ἡ ἔδρα τῆς δυτικῆς αὐτοκρατορικῆς κυβέρνησης. Ἐκκλησιαστικά δέ, ὁ ἐκάστοτε Ἐπίσκοπος Μεδιολάνων ἔλεγχε οὐσιαστικά ὁλόκληρη τήν Βόρεια Ἰταλία. Ὅταν ἀνέλαβε τήν διοικητική θέσι του, ὁ βασιλικός ἐπίτροπος Πρόβος, ἄκων προφητεύων, εἶπε στόν Ἀμβρόσιο: «Πᾶρε τήν ἐξουσία, πού σοῦ ἔδωσε ὁ Βασιλιάς καί κυβέρνησε τόν λαό ὄχι ὡς κριτής ἀλλά ὡς Ἐπίσκοπος». Μέ τά λόγια αὐτά ὁ Πρόβος ἐννοοῦσε, νά κυβερνᾷ τόν λαό μέ ἐπιείκεια καί ὄχι μέ ἀδιάκριτη αὐστηρότητα. Καί πράγματι ὁ Ἀμβρόσιος δέν διέψευσε τίς προσδοκίες τοῦ Αὐτοκράτορος καί τοῦ λαοῦ, διότι κυβερνοῦσε μέ σοφία, σύνεσι καί διάκρισι. Γιά ὅλο τόν λαό ἀποτελοῦσε τό ἀντικείμενο τῆς κοινῆς ἀγάπης καί ἐμπιστοσύνης.

Ἦταν τό ἔτος 374. Ὁ Ἀμβρόσιος κατά τήν συνήθεια τῆς ἐποχῆς παρέμενε κατεχόμενος, ἄν καί ζοῦσε ὡς πιστός χριστιανός. Συνέβηκε τότε ὁ θάνατος τοῦ ἀρειανόφρονος Ἐπισκόπου Μεδιολάνων καί λίγο νωρίτερα τοῦ ἐξορίστου Ὁρθόδοξου Ἐπισκόπου. Οἱ χριστιανοί, διαιρεμένοι σέ Ὁρθόδοξους καί Ἀρειανούς, ἐπιθυμοῦσαν νά ἐπιβάλλουν σπίν Σύνοδο τῶν Ἐπισκόπων τό θέλημά τους γιά τήν διαδοχή. Καθώς τά πνεύματα εἶχαν ὀξυνθεῖ καί ἀναμένονταν ταραχές ὁ Ἀμβρόσιος ὡς διοικητής πῆγε σπίν ἀγορά καί μίλησε στόν λαό. Ἐνῶ τόν ἄκουγαν ἡσυχάζοντας λίγο, μιά παιδική φωνή ἀκούσθηκε «ὁ Ἀμβρόσιος Ἐπίσκοπος». Ἦταν θεία ἔμπνευσι, καθῶς σύσσωμοι Ὁρθόδοξοι καί αἰρετικοί ἄρχισαν ὅλο καί ἐντονότερα νά ἐπαναλαμβάνουν τήν θεία ἐντολή: «ὁ Ἀμβρόσιος Ἐπίσκοπος».

Ὁ Ἀμβρόσιος βρέθηκε σέ δύσκολη θέση γιά τήν ἀπροσδόκητη ἐξέλιξη. Ἡ παράδοση ἀναφέρει, ὅτι ἀποφάσισε νά φύγει μακριά ἀπό τά Μεδιόλανα. Ἀλλά ὁμως ἐνῶ περπάτησε ὅλη τήν νύκτα, τό πρωί βρέθηκε πάλι ἔξω ἀπό τήν πύλη τῆς πόλεως. Τό γεγονός αὐτό εἶναι φιλοτεχνημένο καί στήν λάρνακα τοῦ Ἀγίου. Οἱ χριστιανοί πού τόν ἀναζητοῦσαν, τόν βρῆκαν καί τόν ὀδήγησαν στούς Ἐπισκόπους, οἱ ὁποῖοι μέσα σέ ὀκτώ μέρες τόν βάπτισαν καί τόν χειροτόνησαν Ἐπίσκοπο Μεδιολάνων στίς 7 Δεκεμβρίου τοῦ 374, ἡμερομνία πού τιμᾶται καί ἡ μνήμη του κατ' ἔτος. Ὁ Μέγας Βασίλειος ἀπό τήν Καισάρεια, σέ σχετική ἐπιστολή του πρὸς τόν Ἀμβρόσιο, τόν ἐνθαρρύνει ὑπογραμμίζοντας ὅτι ὁ Θεός τόν ἐξέλεξε ἀπό τήν γενεά του, προκειμένου νά Τόν εὐαρεστήσει, ὡς Ἐπίσκοπος καί διάδοχος τῶν Ἀποστόλων. Καί στή συνέχεια τόν παροτρύνει μέ τά λόγια «ἀγωνίζου τόν καλόν ἀγῶνα τῆς πίστεως, διόρθωνε τά ἀρρωστήματα τοῦ λαοῦ, ἐάν τυχόν ἄγγιξε κανέναν τό πάθος τῆς ἀρειανῆς μανίας. Ἀνανέωσε τά ἀρχαῖα ἴχνη τῶν πατέρων».

Μετά τήν ἀνάβασί του στόν ἀρχιερατικό θρόνο ἐπιδόθηκε στήν συστηματική μελέτη τῆς χριστιανικῆς ἀλλά καί τῆς φιλοσοφικῆς γραμματείας. Ἡ ἐμβάθυνση στήν Ἁγία Γραφή, ἡ γνώση τῶν συγχρόνων του μεγάλων ἐλλήνων Πατέρων καί κυρίως τοῦ Μ. Βασιλείου, ἀπό τοῦ ὁποίου τήν σκέψη καί τά συγγράμματα ἐπηρεάσθηκε ἰδιαίτερως, σέ συνάφεια μέ τήν γνώση τῶν πρό αὐτοῦ λατίνων Πατέρων καί τῶν συγγραφέων, τόν ἀνέδειξαν Πατέρα καί Διδάσκαλο τῆς Ἐκκλησίας. Στήν ἐπαφή του μέ τήν ἐλληνόφωνη θεολογική γραμματεία, πέρα ἀπό τήν γνώση τῆς ἐλληνικῆς γλώσσας, τόν βοήθησε πολύ ὁ Πρεσβύτερος Σιμπλικιανός, ἕνας σπουδαῖος θεολόγος τῆς ἐποχῆς του, ὁ ὁποῖος ἦταν καί πνευματικός καθοδηγός καί πατέρας του. Διάβαζε σιωπηλά, πράγμα ἀσυνήθιστο γιά τήν ἐποχή του καί προτιμοῦσε νά γράφει ὁ ἴδιος τά ἔργα του, παρὰ νά χρησιμοποιεῖ γραμματεά.

Ἡ ἐσωτερική πνευματική ἐργασία ἀποτελεῖ βασική προϋπόθεση γιά μιὰ εὐδόκημη ἐκκλησιαστική διακονία. Καί αὐτό τό εἶχε καταλάβει καλά ὁ Ἀμβρόσιος. Ζοῦσε λιτότατα μέ διαρκή νηστεία, ὅλη τήν ἐβδομάδα, ἐκτός Σαββάτου καί Κυριακῆς καί ἐργαζόταν στήν ἀδιάλειπτη προσευχή. Μιμούμενος τόν Δεσπότη Χριστό στήν ἀκτημοσύνη μοίρασε τήν μεγάλη πατρική του περιουσία διανέμοντας στούς φτωχοῦς τά χρήματά του καί ἀφιερώνοντας τά ἀκίνητα γιά τίς ἀνάγκες τῆς Ἐκκλησίας. «Δέν θά μπορούσα, ἔλεγε, νά ἀνέβω στόν ἐπισκοπικό θρόνο, ἂν ἐνιωθα ἐπάνω μου τό βᾶρος ἔστω καί ἐνός νομίματος». Δέν εἶναι τυχαῖο, ὅτι στούς ὕμνους ἀλλά καί στό Συναξάριο τοῦ Μηναίου τοῦ Δεκεμβρίου, ὁ Ἅγιος ἀποκαλεῖται κυρίως μέ τόν ὄρο «Ὅσιος», κάτι πού δέν

συνηθίζεται στήν μνήμη τῶν Ἁγίων Ἱεραρχῶν. Τό ὄνομά του πάλι συναντᾶται στό Τριώδιο καί συγκεκριμένως τό Σάββατο τῆς Τυρινῆς, ὅταν ἐορτάζουμε ὄλους τοὺς ἐν ἀσκήσει διαλάμπαντες Ὁσίους. Διότι ἔζησε ὡς Μοναχός ἀλλά καί προώθησε τὸν ὀργανωμένο μοναστικὸ βίον καί μάλιστα καί τὸν γυναικεῖο μέ τὴν συνεργασία τῆς ἀδελφῆς του Μαρκελλίνας. Γι' αὐτὸ καί ἀρκετὰ ἀπὸ τὰ ἔργα του προβάλλουν τὴν ἐν Χριστῷ παρθενία καί μοναχικὴ ὁδὸ, δίδοντας ἐξ ἐμπειρίας δικῆς του πολὺτιμες συμβουλές σέ ὅσους ζοῦν τὸν μοναχικὸ βίον. Κοσμεῖτο καί καλλιεργοῦσε τίς μοναχικὲς λεγόμενες ἀρετές, στοιχώντας στὸν λόγο τοῦ Ἀποστόλου Παύλου «ὑποπιᾶζω τὸ σῶμα μου καί δουλαγωγῶ, μίποτε ἄλλοις κηρύξας αὐτὸς ἀδόκιμος γένωμαι» (Α΄ Κορ. 9,27).

Ὁ Θεὸς ἐπιδαψίλευσε πλούσια τὴ χάριν Του στὸν Ἀμβρόσιο, πού τόσο τὸν εὐαρέστησε. Τὸν ἀξίωσε νά καταστῆ αὐτόπτης πλήθους θείων σημείων, ἀλλά καί νά θαυματοουργήσει ὁ ἴδιος. Ἔλαβε τὴν χάριν ἀκόμη καί νεκρούς νά ἀναστήσει, νά ἐκβάλλει δαμόνια, νά θεραπεύσει ἀσθενεῖς, νά βλέπει τὰ μέλλοντα. Κατόπιν θεοσημειῶν ἀποκάλυψε τὰ λείψανα τῶν Ἁγίων Μαρτύρων Προτασίου, Γερασίου, Ναζαρίου καί Κέλσου.

Ἡ μεγαλύτερη φροντίδα του ὡς Ἐπισκόπου ἦταν νά ἀπαλλάξει τὴν Ἐκκλησία ἀπὸ τὴν αἵρεση τοῦ Ἀρείου, ἡ ὁποία, ἂν καί εἶχε καταδικασθεῖ ἀπὸ τὴν Α΄ Οἰκουμενικὴ Σύνοδο στήν Νίκαια, ἐξακολουθοῦσε νά ὑφίσταται, κυρίως μέσα ἀπὸ τὴν ὑποστήριξη τῶν Βασιλέων. Παρὰ τὴν ἀριστοκρατικὴ του καταγωγή καί τίς φιλίες του μέ τοὺς ἰσχυροὺς τοῦ κόσμου, ὑποστήριξε τὴν ἀρχὴ τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς Ἐκκλησίας ἀπὸ τὴν κοσμικὴ ἐξουσία. Ὅσο κυβερνοῦσε ὁ Αὐτοκράτορας Οὐαλεντινιανὸς ὁ Α΄ καί ὁ διάδοχός του Γρατιανὸς ἡ Ἐκκλησία ἔζησε εἰρηνικὲς ἡμέρες. Ὅταν ὅμως ὁ Οὐαλεντιανὸς πέθανε, τὴν ἐξουσία ἀσκοῦσε ἡ χήρα του Ἰουστίνα, ἡ μητέρα τοῦ ἀνιψίου Αὐτοκράτορος Οὐαλεντινιανοῦ Β΄, ἡ ὁποία ἐξεδήλωσε τὴν πίστη της στὸν Ἀρειανισμό, ἐπιηρεάζοντας καί τὸν γιό της. Τό 385 ἡ Ἰουστίνα ζήτησε πρῶτα μικρὸ Ναό, γιὰ νά τὸν χρησιμοποιοῦν οἱ Ἀρειανοί, ἀλλά ὁ Ἅγιος ἀντιστάθηκε λέγοντας στοὺς βασιλικούς ἀπεσταλμένους: «Υπάγετε, εἶπατε τῷ κυρίῳ ἡμῶν, “τά τοῦ Καίσαρος τῷ Καίσαρι καί τά τοῦ Θεοῦ τῷ Θεῷ”. Στόν Αὐτοκράτορα ἀνήκουν τά ἀνάκτορα καί στὸν Ἱερέα ὁ Ναός. Ἐνας Ἐπίσκοπος ποτέ δέν παραδίδει τὸν Ναὸ τοῦ Κυρίου!». Ἀργότερα ἡ Βασίλισσα ἀπαιτοῦσε ἐπιτακτικὰ ἀπὸ τὸν Ἅγιο νά παραχωρήσει τὸν Μητροπολιτικὸ Ναὸ στοὺς Ἀρειανούς, προκαλώντας σύγχυση στὸν λαὸ καί συμπλοκές μεταξύ τῶν Ὀρθοδόξων καί τῶν ἀπεσταλμένων στρατιωτῶν. Μέ τὴν παρέμβαση τοῦ Ἀμβροσίου εἰρήνευσαν: «Δέν ἤλθαμε στὸν Ναὸ, εἶπε ὁ Ἐπίσκοπος, γιὰ νά πολεμήσουμε ἀλλὰ γιὰ νά προσευχηθοῦμε. Θά

προσευχηθοῦμε, χωρίς νά φοβηθοῦμε. Σᾶς ἰκετεύουμε Αὐτοκράτορα Αὐγουστε, δέν σᾶς πολεμοῦμε. Δέν σᾶς φοβοῦμεθα, ἀλλά σᾶς παρακαλοῦμε». Τέλος τό 386 ὁ νεαρός Αὐτοκράτορας ἐπέμενε ξανά νά δοθεῖ ἕνας Ναός στους Ἀρειανούς. Ὁ Ἅγιος παραμένοντας κλεισμένος στόν Ναό γιά ἡμέρες, μαζί μέ πολύ κόσμο, μέ θαυμαστί παρηρησία ἀρνήθηκε τό αἴτημά του καί τοῦ διεμίνυσε, ὅτι «ὑποτάσσομαι στόν Αὐτοκράτορα, δέν τοῦ ἐκχωρῶ ὅμως τίποτα. Ὁ Αὐτοκράτορας πρέπει νά εἶναι ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ καί οὐχί ὑπέρ τίν Ἐκκλησίαν». Ἀντιστάθηκε θαρραλέα ὑποστηρίζοντας τά δίκαια τῆς Ἐκκλησίας, λέγοντας: «Ὅταν ὁ ἀσεβῆς βασιλεὺς Ἀχαάβ, ζήτησε ἀπό τὸν Ναβουθὰν νά τοῦ παραδώσει τὸν ἐκ πατρικῆς κληρονομίας ἀμπελῶνα, ὁ Ναβουθὰν ἀρνήθηκε. Ἔτσι καί ἐγὼ ἀρνοῦμαι νά παραδώσω τὴν κληρονομία τοῦ Χριστοῦ, τὴν κληρονομία τῶν πατέρων μου. Ἐγὼ θεληματικά δέν βγαίνω. Δέν παραδίνω τὴν μάνδρα τῶν λογικῶν προβάτων, πού μοῦ ἐμπιστεύτηκε ὁ Κύριος ἔστω καί ἂν πρόκειται νά χύσω τό αἷμα μου, εἴτε ἀπὸ τὴν λόγη, εἴτε ἀπὸ τό ξίφος πού θά μέ ἀποκεφαλίσετε». Ὅλο αὐτό τό πλῆθος τῶν πιστῶν, μέ ὄπλο τό γεμάτο ἔνθεο ζῆλο κήρυγμα τοῦ Ἀμβροσίου, τοὺς ὕμνους καί τίς προσευχές, παρέμεινε κλεισμένο στόν Ναό, πού εἶχαν κυκλώσει τά στρατεύματα τοῦ Αὐτοκράτορος, ἀπὸ τὴν Κυριακὴ τῶν Βαῖων μέχρι τὴν Μεγάλῃ Πέμπτῃ, ὅποτε ἀπεσύρθη τό διάταγμα.

Τότε ἡ Ἰουστίνα τὸν ἀπειλῆσε μέ ἐξορία. Κλῆρος καί λαός καί ἰδιαιτέρως οἱ πτωχοὶ τὸν ὑπερασπίστηκαν μέ μεγάλη ἀφοσίωσι. «Μέ προστατεύουν οἱ προσευχῆς τῶν φτωχῶν» ἔλεγε. Τό θαυμαστό εἶναι ὅτι ἀντὶ τοῦ Ἀμβροσίου, ἐξορίσθηκε ὁ γαιοκτῆμονας Εὐθύμος, ὁ ὁποῖος εἶχε διαταχθεῖ καί καιροφυλακτοῦσε νά τὸν συλλάβει. Τὴν ἡμέρα πού βρῆκε τὴν κατάλληλη εὐκαιρία, γιά νά προβεῖ στὴν σύλληψη τοῦ Ἀμβροσίου, συνέλαβαν τὸν ἴδιο μέ αὐτοκρατορικὴ ἐντολή ἐξαπτίας κάποιου ἀδικήματος πού εἶχε διαπράξει. Μάλιστα, ὀδηγήθηκε στὴν ἐξορία μέ τὴν ἴδια ἄμαξα, πού εἶχε ἐτομάσει γιά τὴν ἀναχώρησι τοῦ Ἁγίου. Ἀμετανόητῃ ἡ Βασίλισσα ἀποφάσισε καί πάλι νά τὸν δολοφονήσει. Ὅμως τό χέρι τοῦ δολοφόνου ἔμεινε θαυμαστῶς παράλυτο, ὥσπου τελικά ἡ Ἰουστίνα ἀναγκάσθηκε νά ὑποχωρήσει καί ἔτσι ἐπεκράτησε εἰρήνη στὴν Ἐκκλησία.

Στά συγγράμματα καί στίς ὁμιλίες του, ὁ Ἅγιος Ἀμβρόσιος ἀπεδείχθηκε, ἐπὶ 25 ὀλόκληρα χρόνια, ὁ ἀκατάβλητος ὑπέρμαχος τῆς Ὁρθοδοξίας στή Δύσι, μετὰ τὸν Ἅγιο Ἰλάριο, Ἐπίσκοπο Πικταβίου. Κατέστησε τὴν ἐπισκοπικὴ του ἔδρα, τὰ Μεδιόλανα, στά ὁποῖα ἀπὸ τό 381 καί ἐξῆς διέμενε ὁ Αὐτοκράτορας τῆς Δυτικῆς Αὐτοκρατορίας, Μητρόπολη, ὅπου λαμβάνονταν ἀποφάσεις γιά ὅλες τίς ἐκκλησιαστικὲς ὑποθέσεις τῆς Ἰταλίας, τῆς Πανονίας (σημερινῆς Οὐγγαρίας), τῆς Δακίας (σημερινῆς Ρουμανίας) καί τῆς Μακεδονίας.

Όπως ήδη έγγραψαμε, μέ σθένος ἀντιπάχθηκε στήν Αὐτοκράτειρα Ἰουστίνα καί στό περιβάλλον τοῦ νεαροῦ διαδόχου Οὐαλεντιανοῦ Β΄, πού εἶχαν ἀσπασθεῖ τόν Ἀρειανισμό. Προηγουμένως, κατόρθωσε νά ἀποκτήσει τήν ἐμπιστοσύνη τοῦ Αὐτοκράτορα τῆς Δύσης Γρατιανοῦ (375-383), μέ τήν ὑποστήριξη τοῦ ὁποῦοῦ συγκάλεσε τήν Σύνοδο τοῦ Σιρμίου (378), πού ἐξέδωσε διατάγματα ἐναντίον τοῦ Ἀρειανισμοῦ. Καί ὅταν, μετά τό θάνατο τοῦ ἀρειανόφρονος Οὐάλν (379), ἀνῆλθε στό θρόνο τῆς Ἀνατολικῆς Αὐτοκρατορίας ὁ ὀρθόδοξος Μέγας Θεοδόσιος, ὁ ὁποῖος σεβόταν καί ἀγαποῦσε τόν Θεοφόρο Ἱεράρχη, μέ πρωτοβουλία τοῦ Αὐτοκράτορος συνεκλήθη τό 381, στήν Κωνσταντινούπολη ἡ Β΄ Οἰκουμενική Σύνοδος, πού συμπλήρωσε τό Σύμβολο τῆς Πίστεως καί γενικότερα διεμόρφωσε τό Τριαδολογικό δόγμα. Ταυτοχρόνως, ὁ Γρατιανός, ἀκολουθώντας τήν συμβουλή τοῦ Ἀμβροσίου, συγκάλεσε τήν Σύνοδο τῆς Ἀκουλείας, πού σφράγισε τό τέλος τοῦ Ἀρειανισμοῦ στή Δύση. Μέσα σέ μιὰ δεκαετία ἀπό τήν ἀνοδό του στόν ἐπίσκοπικό θρόνο, ὁ Ἀμβρόσιος εἶχε τήν εὐλογία νά γίνεи μάρτυρας τῆς ἐδραίωσης τῆς ὀρθόδοξης πίστεως σέ ὅλα τὰ μέρη τῆς Δυτικῆς Αὐτοκρατορίας.

Ἡ ἀρχιερατεία τοῦ Ἀμβροσίου ἦταν μία συνεχῆς πάλη, ἕνας σκληρός ἀγώνας ἐναντίον τῶν αἱρέσεων, ἐναντίον τῆς προσπάθειας κάποιων νά ἐπανακτήσει ἔδαφος ἡ εἰδωλολατρία καί, ταυτόχρονα, ἡ ἐπίλυση τῶν προβλημάτων πού ἀναφύονταν ἀπό τίς δύσκολες αὐτές καταστάσεις ἡ τήν αὐθαιρεσία τῆς κοσμικῆς ἐξουσίας. Ἡ ἐνασχόλησή του αὐτή μέσα στό πλαίσιο τῆς ποιμαντικῆς του διακονίας δημιούργησε τριβές καί συγκρούσεις μέ διάφορα πρόσωπα σέ θέσεις ἰσχύος. Ὁ Ἅγιος Ἀμβρόσιος ἦταν ταπεινός ἐναντι τῶν ἀπλῶν ἀνθρώπων καί ἄφοβος ἐναντι τῶν ἰσχυρῶν. Στήν ζωῆ του συνυπῆρχαν σέ θαυμαστί ἐνότητα ἡ πραότητα καί ἡ παρρησία. Εἶχε ἀφοβία, διότι εἶχε τόν φόβο τοῦ Θεοῦ ἐντός του. Τό κίνητρο τῶν ἐνεργειῶν τοῦ Ἀμβροσίου δέν ἦταν ἡ ἐπιβολή του ἐπάνω στους πολιτειακούς παράγοντες καί τούς ἐκάστοτε Αὐτοκράτορες ἐν εἶδει μιᾶς θεοκρατίας, ἀλλά ἡ κατά τό δυνατόν ἀνεμπόδιστη πορεία τῆς Ἐκκλησίας στόν παρόντα κόσμο, προκεκμένου νά ἐκπληρώσει τήν ἀποστολή της. Ταυτόχρονα, ὡς ὑπεύθυνος ἀνθρώπος καί διακεκριμένος πολίτης τῆς Ρωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας ἐπιθυμοῦσε τήν ἐξάπλωση τῆς εὐαγγελικῆς πίστεως στους συμπολίτες του, ἀλλά καί εὐρύτερα τήν ἡθικοποίηση τῆς κοινωνίας μέ βάση τίς ἐντολές τοῦ Θεοῦ. «Γνώριζα τό ζῆλο σου, γι' αὐτό ἐπέμενα νά γίνεις Ἀρχιερέας. Γιὰτρέυε λοιπόν, ὅπως ὀρίζει ὁ Νόμος τοῦ Θεοῦ, τίς ἁμαρτίες μας», τοῦ εἶπε, ὅταν ἀνέλαβε τήν ἐπίσκοπική διακονία ὁ Αὐτοκράτορας Γρατιανός. Ἀλλά καί ὁ ἴδιος Αὐτοκράτορας ἔκανε δεκτό τό πρωτοποριακό γιά τήν

ἐποχή του αἵτημα, νά μίν ἐκτελοῦνται οἱ κατάδικοι ἀμέσως μετά τήν καταδίκη τους, ἀλλά μετά τήν παρέλευση μηνός, ὥστε νά ἀποφεύγονται δικαστικές πλάνες καί λάθη.

Ἡ ἀνάγκη γιά ἰσορροπία στίς σχέσεις μέ τούς ἰσχυρούς τοῦ κόσμου, πρὸς τό συμφέρον τοῦ λαοῦ καί τῆς Ἐκκλησίας, δέν τόν ἐμπόδισαν στό νά ἐλέγξει τά λάθη, ἔστω κι ἂν αὐτά τά ἔπραταν οἱ Βασιλεῖς. Πέρα ἀπό ὅσα γράψαμε καί τά ὁποῖα συνέβησαν στό πλαισίω τῆς υπεράσπισης τῆς ὀρθῆς πίστεως ἔναντι τῆς κάθε πλάνης, ὁ Ἀμβρόσιος χρειάσθηκε νά ἐλέγξει τόν πανίσχυρο Αὐτοκράτορα Θεοδόσιο, μέ τόν ὁποῖον συνδεόταν φιλικά, ὅταν ἐξέδωσε τήν λανθασμένη ἐντολή, νά σφαγούν ἐπτά χιλιάδες ἄνθρωποι στόν ἵππόδρομο τῆς Θεσσαλονίκης, οἱ ὁποῖοι εἶχαν προβεῖ σέ ἐξέγερση. Ὅταν ἡ εἶδηση ἔφθασε στά Μεδιόλανα, ὁ Ἀμβρόσιος ἔστειλε προσωπική ἐπιστολή στόν Αὐτοκράτορα, μέ τήν ὁποῖα τοῦ ἔγραφε, μεταξύ τῶν ἄλλων, τά ἑξῆς: «Ὁ ποιμένας πού δέν φροντίζει γιά ἐκεῖνον πού πλανᾶται καί τόν ἀφήνει νά πεθάνει μέσα στήν πλάνη του εἶναι ἔνοχος, γιατί παρέλειψε νά τόν διαφωτίσει. Ξέρω ὅτι ἔχεις φόβο Θεοῦ, ἀλλά, ταυτόχρονα, ἔχεις μιά φυσική ὀρμητικότητα πού χρησιμοποιοῦς ἄλλοτε γιά νά ἐπιβάλλεις τήν εἰρήνη καί ἄλλοτε ἐξάπτεσαι μέχρι ὀργῆς. Ἀλλά αὐτό πού ἔγινε στή Θεσσαλονίκη δέν ἔχει ὅμοιό του στήν μνήμη τῶν ἀνθρώπων. Τό ἁμάρτημά σου δέν ἐξαλείφεται παρᾶ μέ δάκρυα καί μετάνοια. Οὔτε αὐτοὶ οἱ Ἄγγελοι καί οἱ Ἀρχάγγελοι δύνανται νά τὸ συγχωρήσουν μέ ἄλλον τρόπο. Αὐτὸς ὁ Κύριος δέν συγχωρεῖ παρᾶ μόνον τοὺς μετανοοῦντες. Σὲ συμβουλεύω, σὲ προτρέπω, σὲ παραινῶ. Τίποτε δέν ἔχω ἐναντίον σου, τό γνωρίζεις. Δέν τολμῶ ὅμως νά τελέσω τὸ Μυστήριον τῆς Θεῆς Εὐχαριστίας, ἐὰν θελήσεις νά παραστεῖς κατ' αὐτό». Ὁ Θεοδόσιος βρέθηκε σέ δυσχερῆ θέση, διότι ἡ γλῶσσα τοῦ Ἐπισκόπου ἦταν ἀυστηρότατη καί μάλιστα τοῦ ἀπαγόρευε τήν θεία Μετάληψη. Ἐνωσε θιγμένος, ἀδικούμενος καί πολὺ ἀυστηρᾶ κρινόμενος, θεωρῶντας ὅτι στήν περίπτωση τῆς ἐξέγερσης τῆς Θεσσαλονίκης ἐνήργησε μέ βάση τό δημόσιο συμφέρον καί τήν ἐμπέδωση τῆς τάξης. Μή λαμβάνοντας ὑπ' ὄψιν τίς συστάσεις τοῦ Ἐπισκόπου, πῆγε στόν Ναό νά ἐκκλησιασθεῖ. Τότε ὁ Ἀμβρόσιος ντυμένος μέ τά ἄμφιά του βγήκε στήν θύρα τοῦ Ναοῦ καί γεμάτος ἱερό ζῆλο τοῦ ἀπαγόρευσε τήν εἴσοδο, λέγοντάς του τά ἑξῆς: «Δέν ἐννοεῖς φαίνεται, ὦ βασιλεῦ, τὸ μέγεθος τῆς μαιφονίας, τὴν ὁποῖαν διέπραξες, οὔτε καί μετὰ τὴν πάροδο τοῦ θυμοῦ σου ἀναλογίσθηκες αὐτὸ πού τολμᾶς, διότι ἴσως τὸ βασιλικό σου ἀξίωμα σὲ ἐμποδίζει νά ἐννοήσεις τὴν ἁμαρτία. Εἶναι ὅμως ἀνάγκη νά λάβεις ἐπίγνωση τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, ἡ ὁποῖα εἶναι θνηπτή, καί νά κατανοήσεις, ὅτι ἀπὸ χῶμα προερχόμεθα καί στό χῶμα θὰ ἐπιστρέψουμε καί

νά μη άγνοεις τό άσθενές τής ανθρωπίνης φύσης, έξαπατώμενος από την βασιλική άλουργίδα, πού τό καλύπτει. Άρχεις, ὦ βασιλεῦ, ανθρωπων πού έχουν την ίδια φύση μέ σένα, άρχεις όμοδούλων διότι ένας εἶναι ὁ Δεσπότης καί Βασιλεύς άπάντων, ὁ τῶν άπάντων Δημιουργός. Μὲ ποιούς ὀφθαλμούς θά δεις τόν Ναό τοῦ κοινοῦ μας Δεσπότη; Μὲ ποιά πόδια θά πατίσεις τό δάπεδο τοῦ Ναοῦ; Πῶς θά ύψώσεις σέ προσευχή τά χέρια σου, ἐνῶ στάζουν ἄδικο αἷμα; Καί πῶς θά δεχθεις σέ τέτοια χέρια τό πανάγιο Σῶμα τοῦ Δεσπότη; Ἡ πῶς θά δεχθεις τό τίμον Αἷμα τοῦ Δεσπότη στό στόμα σου, μέ τό ὁποῖο διέταξες τί σφαγή; Φύγε λοιπόν καί μὴ ἐπιχειρεῖς νά προσθέσεις δεύτερη παρανομία στήν πρώτη. Δέξου τό ἐπιτίμιο, τό ὁποῖο μαζί μέ μένα σοῦ ἐπιβάλλει ἄνωθεν ὁ Θεός, ὁ τῶν ὄλων Δεσπότης. Τό ἐπιτίμιο αὐτό θά σέ θεραπεύσει καί θά σοῦ ἀποδώσει τήν υγεία τής ψυχῆς».

Ὁ Θεοδόσιος ὁ Μέγας ἀποδείχθηκε ὄντως μέγας κατὰ τήν στιγμή ἐκείνη. Δέν ὀργίσθηκε μέ τόν Ἐπίσκοπο, ὁ ὁποῖος οὐσιαστικά τόν ἔθετε στήν τάξη τῶν μετανοούντων, ἀλλά μέ συντριβή εἶπε στόν Ἀμβρόσιο: «Ἀκόμη καί ὁ Δαυῖδ ἁμάρτησε. Ἐντούτοις ὁ Θεός δέν τοῦ ἀποστέρησε τό ἔλεός Του». Στά λόγια αὐτά ὁ Ἅγιος ἀπάντησε: «Ὅπως μμηθήκες τόν Δαυῖδ στήν ἁμαρτία, νά τόν μμηθεις καί στήν μετάνοια!». Καί ὁ Αὐτοκράτορας τόν μμηθήκε, ὑπακούοντας στό ἐπιτίμιο καί φεύγοντας ἀπό τόν Ναό. Ὁκτώ μῆνες πάλευε μέσα του, τί νά πράξει. Ἀποφάσισε νά πάει στήν Ἐκκλησία γιά τήν ἐορτή τῶν Χριστουγέννων. Ὁ Ἀμβρόσιος καί πάλι τοῦ διεμίνυσε, ὅτι χωρίς μετάνοια δέν θά γίνει δεκτός. Ὁ Θεοδόσιος ἀποφάσισε νά ὑπακούσει στόν Ἐπίσκοπο. Ὅταν εἰσῆλθε στόν Ναό, ἔπεσε στά γόνατα καί ἀκούμπησε τό κεφάλι του στό ἔδαφος, ἐμπρός στόν Ἀμβρόσιο. Ἀφοῦ ἐξομολογήθηκε δημοσίως τό ἁμάρτημά του, ἔλαβε τήν ἄφεση καί στήν συνέχεια εἰσῆλθε στό ἱερό βῆμα, γιά νά μεταλάβει μαζί μέ τούς κληρικούς, ὅπως ἦταν τό ἔθιμο στήν Κωνσταντινούπολη. Ὁ Ἀμβρόσιος ὁμως στράφηκε πρὸς τό μέρος του καί τόν ταπείνωσε ἐκ νέου δημοσίως, λέγοντάς του: «Ἐξελθε καί στάσου στήν τάξη τῶν λαϊκῶν, διότι ἡ ἄλουργίδα δέν χρίζει Ἱερεις ἀλλά Βασιλεῖς». Δίχως νά ἀπαντήσει, ὁ Θεοδόσιος βγήκε καί στάθηκε μεταξύ τῶν πιστῶν, προκειμένου νά κοινωνήσει. Τόσο μεγάλος ἦταν ὁ σεβασμός του γιά τόν Θεοφόρο Ἱεράρχη. Καί ὅταν ἐπέστρεψε στήν Κωνσταντινούπολη, δέν εἰσῆλθε πλέον ποτέ στό ἱερό βῆμα, γιά νά μεταλάβει.

Ἀλλά ὁ μεγάλος αὐτός Ἱεράρχης δέν ὑστέρησε καί στόν τομέα τής φιλανθρωπίας. Μεσίτευε γιά καταδίκους, βοηθοῦσε κάθε δυστυχημένο. Προκειμένου νά ἐλευθερώσει κάποιους αἰχμαλώτους, ἀποφάσισε νά πωλήσει ὀρισμένα πολύτιμα ἐκκλησιαστικά σκεύη, πού δέν εἶχαν χρησιμοποιηθεῖ στήν λατρεία. Ὅταν

μερικοί τόν επέκριναν, απάντησε: «Ἐπρεπε νά χαθοῦν ψυχές γιά νά κερδηθεῖ λίγος χρυσός; Ἄν ἡ Ἐκκλησία ἔχει χρυσάφι δέν τό ἔχει γιά νά τό φυλάει, ἀλλά γιά νά ἔρχεται βοηθός στίς ἀνάγκες τῶν φτωχῶν παιδιῶν της. Οἱ Ἀπόστολοι δέν εἶχαν χρυσάφι, ὅταν ὁ Κύριος τοῦς ἔστειλε νά οικοδομήσουν τήν Ἐκκλησία Του». Καί εὐρύτερα ὑπογράμιζε τά ἔξις γιά τήν φιλανθρωπία: «Πρέπει νά στερεῖς ἀπό τόν ἑαυτό σου, γιά νά δίδεις στούς ἄλλους. Πρέπει νά ψάξεις νά βρεῖς τήν κρυμμένη δυστυχία. Εἶναι μεγάλο τό λάθος, ἂν κάποιος γνωστός σας, βρεῖς ἀδελφός σας, βασανίζεται, γυμνιτεῖται ἢ ὑποφέρει ἀπό τήν πείνα ἢ ὀδηγεῖται στή φυλακή γιά χρέη, ὅταν μπορεῖτε νά τόν ἀπαλλάξετε ἀπό τά δεινά του, νά μῖν τό κάνετε, γιατί ὑπολογίζετε τό χρέμα σας περισσότερο ἀπό τήν ζωή τῶν ἀνθρώπων. Δέν πρέπει νά φοβᾶσθε τήν πτώχευση βοηθώντας τοῦς φτωχοῦς. Ὁ Χριστός, πλούσιος ὢν, ἐπτώχευσε δι' ἡμᾶς». Διεκήρυττε χαρακτηριστικά, σέ ἄλλη περίπτωση, ὅτι «ἡ Ἐκκλησία ποτέ δέν ζημιοῦται, ὅταν κερδίζει ἡ ἀγάπη».

Γνωρίζε ὅμως, ὅτι ἀνώτερη τῆς ἐλεημοσύνης τῶν ὑλικῶν ἀγαθῶν ἵσταται ἡ πνευματική ἐλεημοσύνη μέσα ἀπό τήν προσφορά τῶν δωρεῶν τῆς Θεῆς Χάριτος, ταμειοῦχος τῆς ὁποίας εἶναι ἡ Ἐκκλησία. Γιά τόν λόγο αὐτό λειτουργοῦσε καθημερινά. Ἀσχολήθηκε συστηματικά μέ τήν λειτουργική ζωή, ἐμπλουτίζοντας τό ὑπάρχον λειτουργικό τυπικό τῶν Μεδιολάνων μέ ὕμνους δικῆς του σύνθεσης καί μελοποιίας, πού ψάλλονταν σέ δύο χορούς ἀντιφωνικῶς καί οἱ ὅποιοι ἐπί αἰῶνες ἀπετέλεσαν τόν λειτουργικό πλοῦτο τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας. Εἶναι γνωστά ὡς «ἀμβροσιανός λειτουργικός τύπος» καί «ἀμβροσιανό μέλος». Ἐπιπλέον συνέταξε καί Θεῖα Λειτουργία, δαίγμα καί αὐτό τῆς Χριστοκεντρικότητος τῆς ὅλης διακονίας του. Συνιστοῦσε τήν τακτική ἀλλά καί μέ προετοιμασία συμμετοχή στήν Θεῖα Κοινωνία. Ἔλεγε χαρακτηριστικά: «Ἄς ζοῦμε κατὰ τέτοιο τρόπο, ὥστε νά εἶμαστε ἄξιοι νά μεταλαμβάνουμε κάθε ἡμέρα».

Ἐπίσης, γνωρίζοντας τήν μεταμορφωτική δύναμη τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ κήρυττε καθημερινά, μέ τόση δύναμη, ὥστε ἀπό παντοῦ συνέρρεε πλῆθος ἀνθρώπων, γιά νά ὠφεληθοῦν ἀπό τήν διδασκαλία του. Νοθετοῦσε, παρηγοροῦσε, προέτρεπε σέ μετάνοια, δίδασκε ὄχι μόνο μέ τά λόγια, ἀλλά κυρίως μέ τήν ζωή του. Ἀναφέρεται χαρακτηριστικά, ὅτι κάποτε ἕνας ἀρειανιστής μπήκε στήν Ἐκκλησία, ὅπου λειτουργοῦσε ὁ Ἅγιος, μέ πρόθεση νά ἀκούσει κάτι ἐνοχοποιητικό ἀπό τό στόμα του καί νά τόν κατηγορήσει. Κοιτάζοντας γύρω του, εἶδε τόν Ἅγιο Ἀμβρόσιο νά κατχεῖ τόν λαό καί δίπλα του διέκρινε ἕναν περίλαμπρο Ἄγγελο πού τοῦ ψιθύριζε στό αὐτί τά λόγια πού ἔλεγε. Κατατρόμαξε ὁ ἀρειανιστής μέ τό παράδοξο θέαμα πού εἶδε καί κατασχύνθηκε. Μετανόησε, ἀπέρριψε τήν αἵρεση καί ἐπέστρεψε στήν Ὀρθόδοξη πίστη.

Γενικότερα πλήθη ανθρώπων μετεστράφησαν στον δρόμο της αληθείας, από τα κηρύγματα και την συναναστροφή με τον Ποιμένα των Μεδιολάνων. Μάλιστα, η ειδωολάτρισσα Βασίλισσα των Μαρκομάννων, ενός γερμανικού φύλου, η Fritigelda, όταν άκουσε για την ένθεη πολιτεία του Άμβροσίου, τον επισκέφθηκε και τόσο ευφράνθηκε από τα λόγια του, ώστε πίστεψε στον Χριστό, βαπτίστηκε και οδήγησε στην ορθόδοξη πίστη και τους υπηκόους της. Ο Άγιος, αφού την δίδαξε πώς να ζει για την σωτηρία της, την παρακάλεσε να μίν επιτρέψει στον άνδρα της, να επιτεθεί εναντίον των Ρωμαίων.

Ο πλέον όνομαστός μαθητής του υπήρξε ο Ίερός Αύγουστίνος, ο όποιος χάρι στον Επίσκοπο Μεδιολάνων μεταστράφηκε από τον μανιχαϊσμό, απαρνήθηκε τον έκλυτο βίο και προσήλθε στην Έκκλησία, διαπρέποντας ως Ποιμένας και Διδάσκαλος. Ο Άμβρόσιος είχε όνομάσει τον Αύγουστινο υιό δακρύων, των δακρύων της άγίας Μπέρας του της Μόνικας, την όποία σπύριζε στον πόνο της για την άποστασία του παιδιού της. Κατά την βάπτιση του Αύγουστίνου τό έτος 387, σύμφωνα με την παράδοση, ο Άμβρόσιος συνέταξε και έψαλλε τον ύμνο «Σέ ύμνούμεν, Σέ εύλογούμεν, Σοί εύχαριστούμεν, Κύριε, και δεόμεθά σου, ό Θεός ήμών».

Άν και άριστοκράτης στην καταγωγή και κοσμοπολίτης ό Άγιος Άμβρόσιος έδειχνε την πατρική στοργή του άκόμα και προς τον έλαχιστότερο των πιστών. Όταν κάποιος πήγαινε να έξομολογηθεί, τον άγκάλιαζε και έκλαιγε τόσο πολύ, ώστε δάκρυζε και ό έξομολογούμενος. Όταν μάθαινε, ότι κάποιος άμαρτίσσε βαρέως και άπέφευγε να έξομολογηθεί, μεταχειριζόταν όλα τά μέσα και ιδιαίτέρως την προσευχή, έως ότου τον φέρει στην Έξομολόγηση. Έγραφε σχετικώς: «Κύριε, χάρισέ μου καρδιά συμπάσχουσα προς τους άμαρτάνοντες. Αυτό είναι ύψιστη άρετή. Δός να είμαι εύσπλαγχνος κάθε φορά, πού θα διαπιστώνω την πτώση ενός άμαρτωλού. Νά μίν τιμωρώ με σκληρότητα, αλλά να κλαίω και να θλίβωμαι μαζί του, και ενώ θα κλαίω για τον πλησίον μου, συγχρόνως να κλαίω και για τον έαυτόν μου». Πίστευε άκράδαντα, ότι «κανείς δέν θεραπεύει τον έαυτό του, πληγώνοντας τον άλλο». Έλεγε χαρακτηριστικά, ότι «άρετή δέν είναι τό να μίν μπορείς να άμαρτίσεις, αλλά τό να μίν θέλεις να άμαρτίσεις». Διηούσε για τί σωτηρία των ανθρώπων, επιθυμούσε να μοιρασθεί την εύλογία πού ό ίδιος ζούσε. Γι' αυτό και έγραφε ότι «ό Χριστός είναι τό πών για μās. Επιθυμείς να θεραπευτούν οι πληγές σου; Είναι ό γιατρός. Νά γαλπνεύσει ό πυρετός σου; Είναι τό ζωντανό νερό. Να τιμωρηθεί ή άδικία; Είναι ή δικαιοσύνη. Έάν έχεις ανάγκη από βοήθεια, ό Χριστός είναι ή δύναμη. Έάν φοβάσαι τον θάνατο, ό Χριστός είναι ή ζωή. Έάν ζητās τον ούρανό είναι ή όδός. Έάν μισείς τό σκοτάδι είναι τό φώς. Έάν πεινάς είναι ή τροφή».

Παρά τὰ πολλά του καθήκοντα καί τούς περισπασμούς, ὁ Ἀμβρόσιος εὗρισκε χρόνο γιά μιὰ πλούσια ποιοτικῶς καί ποσοτικῶς συγγραφική δράση. Ὡς «εὐηχος κιθάρα τοῦ Παρακλήτου», ὅπως τόν ὀνομάζει ὁ ἱερός ὑμνογράφος συνέγραψε ἔργα ἐρμηνευτικά τῆς Ἁγίας Γραφῆς, ἠθικά, ἀσκητικά, δογματικά, ἐπιστολές καί ὕμνους. Αἰτία τῶν συγγραφῶν του ἦταν ἡ ποιμαντική του ἀγωνία γιά τήν οἰκοδομή καί τήν σωτηρία τοῦ ποιμνίου του. Σέ μιὰ ἐποχή μεγάλων πολιτικῶν, κοινωνικῶν καί θρησκευτικῶν ἀνακατατάξεων σφράγισε μέ τήν εὐεργετική παρουσία του τήν πορεία τοῦ δυτικοῦ καί ὄχι μόνον χριστιανισμοῦ, χωρὶς μάλιστα νά ἔχει κάποια ἰδιαίτερη θεολογική προπαιδεία καί χωρὶς μέγала ὀρθόδοξα πρότυπα στήν περιοχή, ὅπου ἔδρασε. Ὁ Πάπας Ρώμης Ἀγάθων (678-682) τόν ὀνόμασε δικαίως «μέγα διδάσκαλο». Στήν δυτική χριστιανοσύνη ὁ Ἀμβρόσιος, μαζί μέ τούς Ἁγίους Αὐγουστῖνο, Ἰερώνυμο καί Γρηγόριο τόν Διάλογο, φέρει τόν κατ' ἐξοχήν τιμητικό τίτλο *doctor Ecclesiae*.

Ὁ Ἀμβρόσιος πέθανε εἰρηνικά τό 397 μ.Χ., σέ ἡλικία 57 ἐτῶν, μετά ἀπό ὀλιγόμηνη ἀσθένεια. Ἦταν Μ. Παρασκευή πρωί. Ἄπλωσε τὰ χέρια του σέ σχῆμα σταυροῦ καί ἔμεινε πέντε ὧρες σ' αὐτή τήν στάση. Κατόπιν κοινώνησε τῶν ἀχράντων Μυστηρίων καί ἄφησε τήν τελευταία του πνοή τό ἴδιο βράδυ. Ἡ κηδεία του ἔγινε θριαμβευτικῶς τήν ἡμέρα τοῦ Πάσχα. Ἦταν κάτι τό σημαδιακό, ἕνα οὐράνιο σημεῖο. Ὅπως ἔζησε, ἔτσι καί ἔφυγε. Ἐζησε τόν Σταυρό τοῦ Χριστοῦ, ἔζησε καί τήν Ἀνάστασή Του. Μεταφυτεύθηκε ἀπό τό ἐπίγειο θυσιαστήριο, στό νοερό καί ὑπερουράνιο. Πῆγε ἐκεῖ πού ποθοῦσε καί σέ Αὐτόν γιά τόν Ὅποιο ἔδωσε τὰ πάντα. Γράφει σέ ἕναν ὕμνο του γιά τήν ὥρα ἐκείνη τὰ παρακάτω λόγια, πού ἐκφράζουν καί τήν ζωή του: «Πατέρα μου, ἀνοίξε τήν ἀγκαλιά σου, γιά νά δεχθεῖς τόν πτωχό σου ὑπηρέτη, πού Σέ παρακαλεῖ. Κλείσε μέ στήν ἀγκαλιά Σου, ἀλλά διεύρυνέ την, πλάτυνέ την, γιά νά βροῦν θέση ὅλοι ὅσοι πίστευαν στόν Χριστό.... Ἔς πᾶμε λοιπόν ὅλοι ἐκεῖ, ὅπου ἕνας ληστής ἔγινε δεκτός στή Βασιλεία τῶν Οὐρανῶν, ἐκεῖ ὅπου δέν ὑπάρχει νέφος ἢ ταραχή, καταγίδα ἢ σκοτάδι, ἡμέρα ἢ νύχτα, ὅπου δέν εἶναι ὁ ἥλιος καί ἡ σελήνη πού φωτίζουν, ἀλλά ὁ ἴδιος ὁ Κύριος, πού εἶναι τό Φῶς πού φωτίζει “πάντα ἄνθρωπον ἐρχόμενον εἰς τόν κόσμον”. Ὡ Κύριε! θέλουμε νά Σέ δοῦμε! Κάλεσέ μας κοντά Σου!».

Ἔς ἀπευθύνουμε καί ἐμεῖς προσευχητικῶς στόν Ἅγιο Ἀμβρόσιο, τοῦ ὁποίου «ὁ θεόφρων βίος εἶναι ὑποτύπωση καί ὄρος Ὁρθοδόξων», τήν δική μας ἱκεσία, ἐνωπιζόμενοι τὰ λόγια ἑνός ὕμνου ἀπό τήν Ἀκολουθία του: «Πεπλήρωκας τόν δρόμον, Πάτερ σοφέ, καί τήν πίστιν τετήρηκας ἀμμεπτον, καί εἰς μονάς, ἔφθασας καί λήξεις τῶν οὐρανῶν, ἐν οἷς σοι καί ἀπόκειται, στέφανος καί δόξα

τῶν ἀμοιβῶν, ἀλλὰ ταῖς σαῖς πρεσβείαις, οἰκτεῖρησον καὶ σῶσον, ἐξ ἐπιηρείας τὰς ψυχὰς ἡμῶν».

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Μηναιῶν Δεκεμβρίου*, ἐκδ. Ἀποστολικῆς Διακονίας.
Τριώδιον Κατανυκτικόν, ἐκδ. Φῶς.
Ἁγίου Νικοδήμου Ἁγιορείτου, *Συναξαριστής τῶν δώδεκα μηνῶν τοῦ ἐνιαυτοῦ*, τόμ. 2ος, ἐκδ. Ὁρθοδόξου Κυψέλης, Θεσσαλονίκη 1981.
Ἁγίου Νικολάου Βελμύροβιτς, *Ὁ Πρόλογος τῆς Ἀρχίδος*, τόμ. 12, ἐκδόσεις Ἰθῶς, Ἀθήνα 2010.
Ἁγίου Συμεῶν Μεταφραστοῦ, «Βίος καὶ πολιτεία τοῦ Ὁσίου Πατρὸς ἡμῶν Ἀμβροσίου Ἐπισκόπου Μεδιολάνου», *PG* 116, σσ. 861-882.
Ἀκολουθία τοῦ ἐν Ἁγίοις Πατρὸς ἡμῶν Ἀμβροσίου Ἐπισκόπου Μεδιολάνων, ἐκδ. Ἰ.Μ. Καλαβρύτων καὶ Αἰγιαλείας, Αἴγιον 2007.
Γεωργίου Παπαδοπούλου, *Συμβολαί εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς ἐκκλησιαστικῆς Μουσικῆς*, ἐκδ. Κουλτούρα, Ἀθήνα 2002.
Θ.Η.Ε τόμ. 2ος, Ἀθῆναι 1963.
Νέος Συναξαριστής τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, τόμ. Δεκέμβριος ἐκδ. Ἰνδικτος.
Ὁ Συγκλητικός πού ἔγινε Ἅγιος (Ἀμβρόσιος Μεδιολάνων). Ἐκδόσεις Ζωή, Ἀθήνα 1997.
Φωτίου Σ. Ἰωαννίδη, *Ἐκκλησιαστική Γραμματολογία. Συγγραφεῖς καὶ Πατέρες τῆς Δύσης (Β΄-ΣΤ΄ αἰ.)*, τόμ. Α΄, ἐκδ. Βάνιας, Θεσσαλονίκη 2004.